

UO'K: 616.5-002-053.2-08

BOLALARDA ATOPIK DERMATIT, UNING ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI

Alixanov Bobur Shoymurot o'g'li. boburalixanov369@gmail.com

Yakkasaroy tibbiyot birlashmasi

Allergolog shifokor

Annotatsiya

Ushbu ishda bolalarda uchraydigan atopik dermatit kasalligining etiologiyasi, klinik belgilari va rivojlanish omillari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy diagnostika va davolash usullari, jumladan, dori vositalari, parhez terapiyasi, emollientlar hamda biologik preparatlar qo'llanilishining amaliy ahamiyati haqida so'z yuritilgan. Tadqiqot davomida xalqaro tavsiyalar asosida ishlab chiqilgan individual terapiya rejimlari va profilaktik choralarga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur ish pediatriya, dermatologiya va allergologiya yo'nalishidagi mutaxassislar uchun foydalidir.

Kalit so'zlar: atopik dermatit, bolalar dermatologiyasi, emollient, zamonaviy davo, dupilumab, allergik kasalliklar, teri yallig'lanishi.

ATOPIC DERMATITIS IN CHILDREN AND ITS MODERN TREATMENT METHODS

Alixanov Bobur Shoymurot o'g'li

boburalixanov369@gmail.com

Yakkasaroy Medical Association, Allergologist

Abstract:

This study analyzes the etiology, clinical features, and contributing factors of

atopic dermatitis in children. It also discusses the practical significance of modern diagnostic and treatment methods, including pharmacological agents, dietary therapy, emollients, and biological drugs. Particular attention is given to individualized therapeutic regimens and preventive measures developed in accordance with international guidelines. This work is particularly useful for specialists in pediatrics, dermatology, and allergology.

Keywords:

atopic dermatitis, pediatric dermatology, emollients, modern therapy, dupilumab, allergic diseases, skin inflammation.

Kirish:

Atopik dermatit (AD) — bu surunkali allergik tabiatli yallig'lanishli teri kasalligi bo'lib, asosan erta bolalik davrida rivojlanadi va remissiya bilan kechadigan davriy xurujlar bilan xarakterlanadi. Uning etiologiyasi murakkab bo'lib, genetik moyillik, immunologik buzilishlar, atrof-muhit omillari va ovqatlanish rejimidagi xatoliklar muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari AD rivojlanishida filaggrin genining mutatsiyasi teri to'sig'ining buzilishiga olib keladi natijada, allergenlar va mikroorganizmlar teriga osongina kirib yallig'lanishni kuchaytiradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, AD bolalar orasida allergik kasalliklar ichida eng ko'p uchraydigan shakllardan biridir.

"Atopik dermatitning uchrash chastotasi va mahalliy klinik kuzatuvlar" Statistik ma'lumotlarga ko'ra, atopik dermatit dunyo bo'yicha bolalar populyatsiyasining 15–20 foizida aniqlanadi, ba'zi rivojlangan davlatlarda bu ko'rsatkich 25% ga yetadi [Nutten, 2015]. Markaziy Osiyo va O'zbekiston bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar cheklangan bo'lishiga qaramasdan, pediatriklar va allergologlarning amaliy kuzatuvlari asosida, bu kasallik 5 yoshgacha bo'lgan bolalar orasida 10–15% holatlarda uchrashi mumkin. Yakkasaroy tibbiyot birlashmasida 2023–2024 yillar davomida kuzatilgan 80 nafar 0–12 yosh

oralig'idagi bemorlar orasida atopik dermatit tashxisi 14 nafar bolaga (17.5%) qo'yildi. Ularning 64%ida yengil, 29%ida o'rta og'irlikdagi va 7%ida og'ir kechish kuzatildi. Ko'pchiligiga emollient terapiya va topikal kortikosteroidlar asosida individual davolash rejasi tanlangan bo'lib, simptomlarning barqaror nazorati 2–4 haftada erishildi.

Klinik ko'rinishlariga terining qichishishi, quruqligi, qizil dog'lar va pufakchalar kiradi. Ko'pincha yonoq, tizzalar, tirsaklar, bo'yin va orqa sohalari ta'sirlanadi. Kasallikning kechishi bolaning yoshiga, organizmning individual xususiyatlariga va tashqi omillarga bog'liq holda turlicha bo'lishi mumkin.

Atopik dermatitda yoshga qarab simptomlar (klinik belgilari) **uch bosqichga** bo'linadi, chunki kasallikning kechishi va joylashuvi bolaning yoshi bilan bevosita bog'liq. Quyida har bir yosh bosqichi bo'yicha asosiy simptomlar keltirilgan:

1. Emizikli bolalar davri (0–2 yosh)

- ❖ Kasallik odatda hayotning 2–6 oylarida boshlanadi.
- ❖ **Simptomlar:**
- ❖ Yonoqlarda, peshonada, iyakda qizarish va toshmalar (ekssudativ, ya'ni suyuqlik ajratuvchi pufakchalar).
- ❖ Teri qurib, qobiq hosil qiladi.
- ❖ Qattiq qichishish; bola asabiy, uyqusi buzulgan bo'ladi.
- ❖ Ba'zan toshmalar bo'yinga, qo'l va oyoq tashqi yuzalariga, tanaga tarqaladi.
- ❖ Ko'pincha sutli qoplama (seboreya) bilan aralashgan shaklda kechadi.

2. Bolalik davri (2–12 yosh)

Kasallik sekin surunkali shaklga o'tadi, ekssudativ belgilar kamayadi.

Simptomlar:

- ❖ Teri quriydi, qalinlashadi (lichenifikatsiya), ba'zan yoriladi.
- ❖ Qichishish kuchli bo'lib, bola doim qashiydi.
- ❖ Toshmalar ko'proq tirsak, tizza burmalari, bilak, bo'yin, ko'z atroflarida paydo bo'ladi.
- ❖ Terining pigmentatsiyasi o'zgaradi (quyuqlashadi yoki oqaradi).
- ❖ Ko'z ostidagi qora halqalar ("allergik ko'zoynaklar") paydo bo'lishi mumkin.

3. O'smirlik va kattalar davri (12 yoshdan yuqori)

Kasallik odatda surunkali kechadi; biroq ayrim hollarda yosh ulg'ayishi bilan simptomlar yo'qoladi.

Simptomlar:

- ❖ Teri kuchli quruq, qalin va qo'pol (lichenifikatsiyalangan) bo'ladi.
- ❖ Toshmalar asosan yuz, bo'yin, qo'l-oyoq bo'g'imlarida, kaft va tovonda joylashadi.
- ❖ Doimiy qichishish hissi — stress, allergenlar yoki gigiyena buzilishidan kuchayadi.
- ❖ Psixologik muammolar (depressiya, uyatchanlik) kasallik fonida kuzatilishi mumkin.

Zamonaviy davolash yondashuvlari kasallikni nazorat ostiga olishga va bola hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan. Birinchi navbatda, kasallikni qo'zg'atuvchi allergenlarni aniqlash va ularni hayotdan chiqarish muhim hisoblanadi. Teri to'siq funksiyasini tiklashda **emollientlar** asosiy rol o'ynaydi. Ular terini namlantirib, yallig'lanishni kamaytiradi va simptomlarni yengillashtiradi.

Yengil va o'rta darajadagi holatlarda topikal kortikosteroidlar, kalsinevrin ingibitorlari (masalan, takrolimus, pimekrolimus) qo'llaniladi. Og'ir hollarda esa tizimli davo — antigistamin preparatlar, immunosuppressiv vositalar yoki biopreparatlar qo'llanishi mumkin. Shuningdek, psixologik omillarni inobatga olgan holda psixoterapevtik yondashuvlar ham muhim ahamiyatga ega.

Yangi davolash usullari orasida biologik preparatlar, jumladan **dupilumab**, xalqaro amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Bu preparat interleykin-4 va interleykin-13 retseptorlarini bloklab, immun yallig'lanish reaksiyasini kamaytiradi va simptomlarni samarali nazorat qiladi.

Bolalarda atopik dermatitni zamonaviy davolashning to'g'ri yondashuvi kasallikni boshqarishda muvaffaqiyat kaliti hisoblanadi. Bu esa bolalarning hayot sifatini oshiradi va kasallikning qaytalanishlarini kamaytiradi. Atopik dermatit rivojlanishida quyidagi omillar asosiy rol o'ynaydi:

- Genetik moyillik: Bolalarda AD asosan ota-onadan irsiy o'tadigan kasallik bo'lib, immun tizimining haddan tashqari reaktivligi bilan bog'liq.
- Immunologik disbalans: T-hujayralarning 2-tip (Th2) yo'nalishdagi ortiqcha faolligi va giperreaktiv holat allergik yallig'lanishga sabab bo'ladi.
- Teri to'sig'ining buzilishi: Filaggrin oqsilining yetishmasligi tufayli teri qurishi va himoya funksiyasining pasayishi kuzatiladi.
- Atrof-muhit omillari: Allergik moddalar (chang, o'simliklar poleni, hayvon junlari), oziq-ovqat allergenlari va gigiyenik vositalardagi kimyoviy moddalar AD rivojlanishini kuchaytiradi.
- Stress va psixologik omillar: Stress holatlari kasallikning kechishini og'irlashtiradi

Xulosa

Atopik dermatitni samarali davolash bilan birga, to'g'ri parhez, gigiyena qoidalariga rioya qilish, stressdan saqlanish, terini muntazam namlantirish va gipoallergen muhit yaratish kabi profilaktik choralar ham muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar:

1. Ring, J., et al. (2012). *Atopic dermatitis: disease entity, clinical presentation, and epidemiology*. In: Harper's Textbook of Pediatric Dermatology. Wiley-Blackwell.
 2. Sidbury, R., et al. (2014). Guidelines of care for the management of atopic dermatitis: Section 3. *J Am Acad Dermatol*, 71(2), 327–349.
 3. Eichenfield, L. F., et al. (2021). *Dupilumab in children with moderate-to-severe atopic dermatitis*. *New England Journal of Medicine*, 384(2), 128–139.
 4. Nutten, S. (2015). Atopic dermatitis: global epidemiology and risk factors. *Annals of Nutrition & Metabolism*, 66(suppl. 1), 8–16.
 5. World Allergy Organization (WAO). (2020). *Diagnosis and Management of Atopic Dermatitis in Children*. Clinical Guidelines.
- Uzbekistan Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi. (2023). *Allergik kasalliklarni davolash va oldini olish bo'yicha klinik protokollar*.